TEKST • ANCO VAN MOOLENBROEK

WAAR ZIJN DE EDOMIETEN GEBLEVEN?

EEUWENLANGE FAMILIERUZIE

De Bijbel is duidelijk over de toekomst van het volk Israël. Zij – de nakomelingen van Jakob – zullen weer wonen in hun land. Dat er ook een overblijfsel van Edom – de nakomelingen van Ezau – zal zijn, is veel minder bekend. Door de zegen die Ezau van zijn vader Izak meekreeg is bekend dat ook zijn nakomelingen een rol van betekenis in deze wereld zullen spelen. Wie waren de Edomieten en waar zijn ze gebleven?

De tweelingbroers Jakob en Ezau – kennelijk niet eeneiig – zijn in alles elkaars tegenovergestelde. Grotere verschillen tussen twee broers zijn nauwelijks denkbaar. Ezau verachtte zijn eerstgeboorterecht. En als Jakob vervolgens de zegen krijgt, neemt Ezau zich voor zijn broer te doden. Ezaus haat tegen Jakob is persoonlijk, maar het conflict tussen hen zet zich tot op de dag van vandaag voort via hun nakomelingen. Volgens rabbijnse opvattingen wordt de wereldgeschiedenis nog steeds beïnvloed door de tegenstelling tussen Jakob (Israël) en Ezau (Edom).

WIE WAS EZAU?

Om te weten wie de Edomieten zijn, moet je beginnen met hun stamvader: Ezau. Zijn

familiegeschiedenis lees je vooral in Genesis 36. Genesis 36:1-9 beschrijft Ezau als persoon. Er staat dat hij naar het bergland Seïr trekt. Dat wordt later het land van Edom. In Genesis 36:10 tot 37:1 gaat het over Ezau als familiehoofd. Beide gedeeltes zijn nagenoeg geheel gewijd aan de nakomelingen; andere belevenissen worden eigenlijk niet vermeld. Ezau heeft onder meer nakomelingen bij Kanaänitische vrouwen (zie kader rechts).

LAND VAN EDOM

Het Seïrgebergte ligt ten zuidoosten van Israël. Dit bergland bestaat vooral uit rotsen van roodachtig zandsteen. Bekend zijn de kopermijnen van Timna, waaruit Salomo het koper voor de tempel won. Het is een ruig gebied met bergtoppen tot ruim duizend meter boven zeeniveau, afgewisseld door vruchtbare valleien.
Het land van Edom is ongeveer 65 kilometer bij 160 kilometer groot. Rond 2000 v.Chr. bewoonden de Horieten dit bergland. Vanaf 1920 tot 1000 v.Chr. werd het doorlopend door Edomieten bewoond, totdat koning David het gebied veroverde.

ROVERSVOLK

De Edomieten waren een dapper en ondernemend volk. De bewoners van Seïr waren bedreven in de sterrenkunde, de schrijfkunst en natuur- en werktuigbouwkunde. Het waren bekwame zeelieden. Maar de Edomieten worden ook gekarakteriseerd als zeer onrustig en twistziek. Ze waren altijd uit op revolutie en oproer. Flavius Josephus omschrijft hen als een ruw, woest volk dat grotendeels van roof en moord leefde. Het land Edom was één groot roversnest. Ook in de Talmoedische literatuur staat Edom bekend als een oorlogszuchtig volk. Men zei dat geen oorlog gewonnen kan worden zonder de aanwezigheid van Edom.

> DE GESCHIEDENIS VAN EDOM IS ER EEN VAN BLOED, ONDERDRUKKING EN MOORD

HAAT EN NIJD

De haat tegen Israël zat diep. Toen het volk Israël aan de landsgrenzen van Edom stond en om doortocht vroeg, werd dit door de Edomieten geweigerd (Numeri 20:14-21). Er werden diverse oorlogen met Israël gevoerd. Onder de Israëlitische koningen Saul, David en Salomo waren de Edomieten onderworpen. Zo ook onder koning Josafat. Maar steeds stonden de Edomieten tegen Juda op. Ze lieten zich niet overheersen. Vader Izak had dat ook voorzegd toen hij Ezau zegende: 'Van je zwaard zul je leven'.
De geschiedenis van Edom is er een van bloed, onderdrukking en moord. De tactiek van Edom is steeds: assimileren in een volksstam, verzwageren met de bevolking, en vervolgens de macht grijpen; hetzij door bloedvergieten, dan wel door politieke middelen. Diverse genocides komen uit Edoms koker. Denk aan de aanval van de Amalekieten op het volk Israël in de woestijn, waarbij de zwakkeren, zoals vrouwen en de kinderen, in de staart van de karavaan werden getroffen. Denk aan Doëg, die de priesters van Nob doodde, samen met hun vrouwen en kinderen. Denk aan Haman, een Amalekiet, die het hele Joodse volk wilde vernietigen. Denk aan Herodes, de kindermoordenaar.
De profeet Obadja heeft de ondergang van Edom aangekondigd. Dat gebeurde ook. Edom werd rond 585 v.Chr. door de koning van Babylon overwonnen. In 554 v.Chr. viel de Babylonische koning Nabonidus het land van Edom binnen en vrijwel alle Edomieten werden slaven in zijn rijk.

AFSTAMMELINGEN VAN EZAU

Ada, Basmath, en Oholibama zijn de vrouwen van Ezau waarvan in Genesis 36 kinderen genoemd worden. Ada was de dochter van een Hethiet, Oholibama (en ook Timna) hadden een Horitische afkomst. Alleen Basmath had geen Kanaänitische afkomst: zij was de dochter van Ismaël.

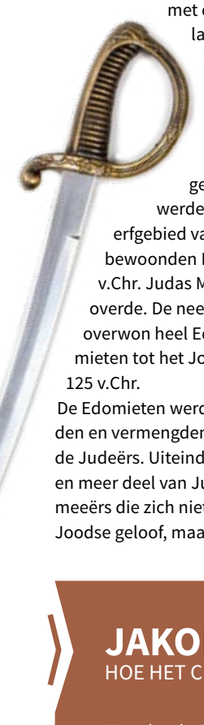

Ezau werd Edom (rood), een kleur die door het bergland van Edom wordt weerspiegeld.

VERMENGING

De Edomieten zijn niet in het gebergte Seïr gebleven. Kort na de wegvoering van Juda naar Babel, werden ze geleidelijk uit hun land verdreven door de Nabateeërs. Die dreven eerst vriendschappelijk handel met de Edomieten, maar later verwoestten ze grote delen van Edom. Daarop migreerden de Edomieten naar het zuiden. Dit land werd vervolgens Idumea genoemd. De Edomieten werden daardoor ook in het erfgebied van Juda gedreven. Zij bewoonden Hebron, totdat in 164 v.Chr. Judas Makkabeüs de stad veroverde. De neef van Judas, Hyrcanus, overwon heel Edom en dwong de Edomieten tot het Joodse geloof, omstreeks 125 v.Chr.
De Edomieten werden onder meer besneden en vermengden zich daardoor met de Judeërs. Uiteindelijk werden ze meer en meer deel van Juda. Er waren ook Idumeeërs die zich niet lieten bekeren tot het Joodse geloof, maar naar Egypte uitweken.

HERODES

Op een zeker moment gingen de vorsten van Idumea over de Joden heersen. Zij waren geassimileerde Edomieten die 'ongemerkt' de macht grepen. Zo werd in 47 v.Chr. Herodes Antipater, zelf ook een Idumeeër, door Julius Caesar tot procurator over Judea benoemd. In 37 v.Chr. werd zijn zoon Herodes de Grote koning over Judea. Hij haatte de Judeeërs. Een van zijn eerste daden was het doden van tientallen leiders van de Joodse aristocratie; hiermee ruimde hij de rivalen uit de weg die op zijn koningschap aasden. Zijn volgende daad was de priesterlijke lijn van Hyrcanus vernietigen. Hij zocht daarvoor een ingang tot het priesterschap en trouwde met Mariamne, de dochter van de hogepriester en een telg uit het vorstenhuis van de Makkabeeën. Om dat mogelijk te maken stuurde Herodes zijn Idumese vrouw, waarmee hij toen al getrouwd was, weg. En de broer van Mariamne, Aristobulus, maakte hij hogepriester. Maar toen deze Aristobulus te populair werd, liet hij hem verdrinken in een zwembad bij zijn paleis in Jericho.
Deze Edomiet zat op de troon toen de Messias werd geboren.

> HERODES WAS EEN EDOMIET IN HART EN NIEREN

VERDWENEN?

Tijdens de belegering van Jeruzalem door de Romeinse veldheer Titus in 66 n.Chr. hielpen 20.000 Idumeeërs de Joodse verdedigers. Hierna houden de verwijzingen naar Edom als volk in de geschiedenis op. Toen keizer Hadrianus het land Israël 'Palestina' ging noemen (om elke herinnering aan de Joden en hun erfland te laten verdwijnen) verdween ook de aanduiding Idumea.
Maar de Edomieten zelf zijn niet verdwenen. Er zijn aanwijzingen dat verschillende stammen weggetrokken zijn uit het bergland Seïr. Dat gebeurde al ruim voor de verwoesting van Jeruzalem (70 n.Chr.). Ook daarna bleven de Edomieten zich verspreiden. Velen emigreerden naar het noorden, naar Klein-Azië en de regio rond de Zwarte Zee. Net als de tien verloren stammen van Israël, leven ook de stammen van Edom nog steeds onder de andere volken.

JAKOB EN EZAUS STRIJD

HOE HET CHRISTENDOM EDOM WERD

Herodes de Grote was een vazalkoning van Rome, en had goede banden met keizer Augustus en Cleopatra. Toen Jezus door zowel Pilatus, de Romein, als Herodes, de Edomiet, ondervraagd en bespot werd, werden zij vrienden. Vóór die tijd leefden zij in vijandschap!
Mede daarom ziet de Joodse traditie Rome (en het latere christendom) als Edom, de belichaming van de voortdurende strijd tussen Jakob en Ezau.

Herodes de Grote

VIJF GROTE STEDEN VAN EDOM

Ondanks het woeste en onvruchtbare Seïr-gebergte waren er bloeiende steden in Edom ontstaan, waaronder deze vijf:

Graftempel Al Kazneh

1. SELA OF PETRA

Sela ligt ongeveer 80 kilometer ten zuidoosten van de Dode Zee. Door het land liep de Koninklijke Weg, die Europa, Noord-Afrika en Azië met elkaar verbond. Handel was de voornaamste bron van inkomsten.

De belangrijkste toegang tot Sela is een smalle kloof (de Siq), een barst door de rotsen van soms maar vijf meter breed en tweehonderd meter diep. Het is een plek die goed kon worden verdedigd vanwege de verborgen ligging.
Sela was een stad die op een rondom met scherpe rotsen omgeven vlakte stond. Mooie gebouwen, heerlijke tuinen en rijke bronnen, omgeven door een desolate woestijn.
Omstreeks 312 v.Chr. werden de Edomieten door de Nabateeërs uit Seïr verdreven. De Nabateeërs, mogelijk afstammelingen van Ismaël, hebben om Sela heen een nieuwe stad gebouwd. Vanaf dat moment heette de stad Petra. In vroeger dagen was Petra een schuilplaats, een handelsstad, en ten tijde van de christen-keizers was het zelfs de zetelplaats van de aartsbisschop van Palestina.
Na het verleggen van de handelsroutes en een verwoestende aardbeving (in 363 n.Chr.) was Petra echter eeuwenlang verborgen, totdat een Zwitserse ontdekkingsreiziger de stad rond 1812 n.Chr. weer ontdekte. Opgravingen laten een ingenieus systeem zien van dammen en waterwerken (om water uit de Siq op te slaan en te verdelen). Er zijn ongeveer achthonderd rotsgraven in Petra ontdekt. In 1992 werd ook een groot tempelcomplex gevonden.

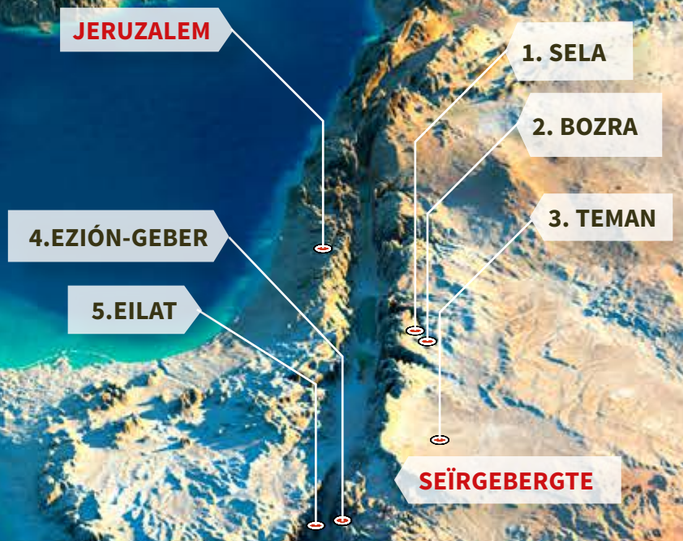
2. BOZRA

Bozra is in de Bijbel ook wel synoniem voor Edom. Bozra, wat 'schaapskooi' of 'vesting' betekent, wordt door de meeste geleerden voor de hoofdstad van het Edomitische rijk gehouden.

In het vroegmiddeleeuwse Hebreeuws werd de naam 'Bozra' ook toegeschreven aan Byzantium, het huidige Istanbul in Turkije. Jeremia profeteert dat Bozra zal worden tot een verschrikking, tot smaad, tot een verwoeste plaats en tot een vloek. Vandaag de dag is er weinig interessants meer van Bozra over. Opgravingen leveren resten op van een Edomitische nederzetting en latere resten van Perzische, Griekse en Romeinse beschavingen.

3. TEMAN

Teman was een stad in het zuiden van Edom. Er werd hoog opgegeven over de wijsheid van haar inwoners.

4. EZIÓN-GEBER

In Edom waren twee zeesteden, Ezión-Geber en Elóth, die aan de huidige Golf van Aqaba liggen.

Ezión-Geber (ruggengraat van een man) dankt zijn naam aan de vele rotsen waarin je – als je goed kijkt – een ruggengraat van een mens kunt herkennen. Maar deze rotsen zorgden er ook voor dat de haven van Ezión-Geber onveilig en ontoegankelijk was. Die raakte daardoor al vrij snel in onbruik.

Timna-Park

5. ELÓTH OF EILAT

Elóth, het tegenwoordige Eilat, was een vermaarde stad van waaruit reizen naar Indië werden ondernomen.

Lange tijd is Elóth eigendom van de Edomieten geweest, totdat koning David haar veroverde. Ten tijd van de Israëlische koning Jerobeam werd Elóth door de Edomieten heroverd, maar Azarja bracht haar weer onder Judees bewind. Uiteindelijk kwam de stad in handen van Rezin, de koning van Syrië.
Boven Elóth ligt tegenwoordig het Timna-park, archeologisch en geologisch gezien een van de mooiste parken van de wereld.

De auteur van dit artikel is ook de schrijver van het boek Ezau, hij is Edom. De verborgen strijd om het Koninkrijk, uitgeverij Aspekt, ISBN 9789463380751, 434 pagina's.

www.ezau.nl